

“Okul Öncesi Eğitim Nasıl Olmalı?”
Gelengül Haktanır *

**Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi ve Mülkiyeliler Birliği tarafından
ortaklaşa düzenlenen “21. Yüzyıl İçin Planlama Seminerleri Bahar-IV”.
22 Mayıs 2015, Ankara.**

Çok teşekkür ederim Dilek hocam. Sayın Kuruç nezdinde ev sahibi fakülteye ve katılımcı üyelere de bana bu fırsatı verdikleri için teşekkür ederim. Benden önceki konuşmacılar farklı yaşam dönemlerindeki sorunları ve yapılması gerekenleri ele aldılar. Şimdi ileride bu sorunların daha az yaşanması için erken çocukluk döneminde nasıl bir ortamda büyümek ve gelişmek gerektiğini gözden geçireceğiz:

Sunumda çocuklardan “renkler” diye bahsedeceğim çünkü her çocuk ayrı bir bireydir ve eğitim ortamlarına, okullara doğru yolculuk ettiklerinde çevrelerindeki yetişkinlerin öğrenme süreçlerini planlarken, uygularken ve değerlendirirken onların renk tonlarına yani bireysel özelliklerine dikkat etmeleri gerekir.

Yaşamın renklerindeki bu çeşitlilik desteklenirse yaşamın harmonisi güzel olur, sağlıklı olur. Çeşitliliğin gelişimi desteklenmez ve sürdürülmesi için çaba sarfedilmezse tekdüzelik başlar ve yaşamdaki uyum, denge bozulur. Son yıllarda özellikle gelişmiş ülkelerde vurgulanan “Sürdürülebilir Gelişim İçin Eğitim” kavramının temel ilkelerine uyulması halinde bugün burada özel eğitimden yükseköğrenime kadar dile getirilmiş olan sorunların yaşanmayacağı araştırmalarla belirlenmiş durumdadır. Çünkü sorunlardan bahsedilirken özellikle niteliğin sağlanması ve sürdürülmesinde sorunlar olduğu vurgulanmıştır.

SGE ilkelerini dikkate alan bir okul öncesi eğitim programı nasıl olmalıdır? sorusunun yanıtını şöyle vermek gerekir; Çocuğun bütüncül gelişimini desteklemeyi amaçlayan gelişimsel eğitim programı yaklaşımı benimsenmeli, oluşturulan öğrenme süreçlerinde ele alınan konu ve kavramlar çevresel, sosyo-kültürel ve ekonomik boyutları ile de incelenmelidir. Çocukların özgüvenleri, işbirlikçi yaklaşımları, eleştirel düşünme becerileri, problem çözme becerileri ve yaratıcılıkları mutlaka geliştirilmelidir. Aile bireyleri, diğer yetişkinler ve akranlar ile yüz yüze iletişimin olduğu etkileşim ortamları sağlanmalıdır. Bunlardan da önce çocukların doğumdan itibaren güvenli bir ortama, sağlıklı bağlanma olanağına, hijyenik koşullara, sağlıklı beslenmeye ve yeterli ve doğru uyaranlara sahip olması gerekir.

Eğitim çocuklara kendi toplumlarında sürdürülebilir bir şekilde yaşayabilmeleri için gerekli *bilgi, bakış açısı, değer ve becerileri* kazandırmalıdır. Disiplinler arası olmalı, kavramları bütünleştirmeli, çocukların eline analitik araçlar vermelidir. Okul öncesi dönemde alan uzmanları olarak uzun yıllardır benimsediğimiz gelişimsel eğitim programı uygulandığında tüm konularda *farkındalık, bilgi ve beceri* kazandırmayı ve *katılımcı* bir birey olmayı destekleyici eğitim ortamları oluşturmak mümkündür. En önemli gereksinim ise nitelikli öğretmenlere sahip olmaktır. Öğretmenlerin doğru tutum ve davranışlara sahip olması ön koşuldur. Çünkü masaya konulan program ne olursa olsun öğretmenlerin değerleri, bilgi ve becerileri yetersiz ve yanlışsa uygulamada çocuklarla çok yanlış süreçler yaşanabilmektedir.

* Prof. Dr. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi İlköğretim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı

Nitelikli eğitimin, uzun dönemde *eğitimsel, sosyal ve ekonomik* yararları olacağı bilinmektedir. Ancak araştırmalar bu yararın sadece iyi yetişmiş/iyi eğitim almış öğretmenlerle ve onlar yeterli düzeyde gelire sahip olduklarında sağlandığını göstermektedir. İyi eğitim almış öğretmenlerin öz yeterliklerinin daha yüksek olduğu dolayısıyla gelişmeye dirençlerinin düşük olduğu, daha pozitif ve duyarlı oldukları, çocuklarla hassas etkileşimler kurdukları, onlara dil ve bilişsel gelişim açısından daha zengin deneyimler sundukları, bununla birlikte daha az otoriter, cezalandırıcı ve mesafeli davrandıkları belirtilmektedir.

Erken yaşlarda nitelikli bir şekilde büyüme ve gelişmenin koşullarını böyle gözden geçirdikten sonra ülkemizde okul öncesi eğitimin durumuna bakalım. Konuya sadece nicelik açısından baktığımızda bile durumun yeterli olmadığı görülmektedir. Günümüz Türkiye'sinde okul öncesi yıllarda okullaşma oranına bakıldığında Milli eğitim sistemindeki en son yapılanma nedeniyle her yaşta okullaşma oranının düştüğü görülmektedir. Okullaşma oranının çok yüksek olduğu, yüzde yüze ulaştığı ülkelerin ise bilimde, sosyal yaşamda ve teknolojide gelişmiş ülkeler olduğu söylenebilmektedir. Okul öncesi eğitimin zorunlu olmadığı ülkelerde de okullaşmanın yüzde yüz olması ise o ülkelerde verilen eğitimin niteliğinin ve toplumun eğitime verdiği önemin yüksek olması ile açıklanabilir.

Konuya nitelik açısından baktığımızda özel ya da resmi kurum olup çok nitelikli idarecilere, öğretmenlere ve/veya nitelikli eğitim ortamlarına sahip olan okul öncesi eğitim kurumları olduğunu belirleyebiliyoruz ancak maalesef sayıları azdır ve çoğunlukla büyük şehirlerde dirler. Özel kreşler ve okul öncesi eğitim kurumlarından Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olmayanların MEB Programını kullanmamaları ve MEB müfettişleri tarafından denetlenmemeleri ise niteliksiz uygulamaların ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Bu kurumların sahiplerinin çoğunluğu eğitimci değildir, farklı meslek gruplarındandırlar, çalışan öğretmenlerin çok büyük bir çoğunluğu da kız meslek lisesi mezunu veya iki yıllık önlisans programı mezunudur. Bu özellikleri ile bu tür kurumlar eğitim kurumu değil, ancak bakımevi statüsünde kalabilirler.

Ülkenin farklı yörelerinde eğitim ortamları, öğretmenler, eğitim materyalleri ve aileler üzerinde her yıl yapılan çok sayıda araştırma ve bilimsel projede durumlar saptanıp standartlar oluşturulup, öneriler getirilmesine ve ilgili makamlara ulaştırılmasına rağmen, konu politika yapıcılar tarafından dikkate alınmamaktadır. Oysaki konuşmamın başında bahsettiğim gibi gelişmenin sürdürülebilmesi için öncelikle nitelikli eğitime bütün çocukların ücretsiz bir şekilde ulaşmasının sağlanması ve bunun sürdürülmesi gerekmektedir.

Bildiride yukarıda özetlenen bilgilere ek olarak ülkenin değişik il, ilçe ve köylerinde çeşitli konularda yapılan iyi eğitim uygulamalarından örnekler görsellerle paylaşılmış, yapılabilirliği vurgulanmıştır.

Erken yaşlar değerli yıllardır, çocukların merak ederek, gözlem yaparak, soru sorarak, araştırarak, keşfederek ve bunları daha çok oyun yöntemiyle gerçekleştirerek *olumlu ve anlamlı* öğrenme ortamlarında büyüebilmeleri dileğiyle, saygılar.

Gelengül Haktanır